

РЕЦЕНЗІЯ

**кандидата юридичних наук, старшого наукового співробітника
Брисковської Оксани Миколаївни на дисертаційне дослідження
Будіка Ігоря Миколайовича на тему «Запобігання злочинам у сфері обігу
наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів,
що вчиняють злочинні організації» поданого до захисту у спеціалізовану
вчену раду Національної академії внутрішніх справ на здобуття ступеня
доктора філософії в галузі знань 08 «Право»
за спеціальністю 081 «Право»**

Ступінь актуальності обраної теми.

У ХХІ столітті Україна зіткнулася з численними національними викликами, такими як війна, процеси глобалізації, пандемії, зростання екстремізму та тероризму, екологічні катастрофи та злочинність. Серед цих загроз особливу увагу привертає проблема незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Зростання поширення наркотичних засобів і психотропних речовин у сучасному суспільстві справляє негативний вплив на здоров'я населення, публічну безпеку, економічну стабільність та соціальний розвиток держави. Значна частина злочинів у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів організовується добре структурованими злочинними угрупованнями. Це явище набуває характерних рис організованого наркобізнесу, що стимулює зростання рівня злочинності, поширення насильства і корупції, маючи руйнівний вплив на суспільство незалежно від соціального статусу, статі, релігії чи раси. Кримінальні організації отримують значні незаконні прибутки від цього виду діяльності, які легалізуються через вкладення у законний економічний обіг. У результаті такі структури дедалі більше інтегруються в організовану злочинність, що характеризується чіткою ієрархією, жорсткою дисципліною, розподілом ролей та високим рівнем корупції. Ці організації вирізняються високою мобільністю та прихованістю, мають корупційні зв'язки в судових і правоохоронних органах, діють транснаціонально, володіють значними фінансовими

ресурсами та налагодженими міжнародними контактами. Вони активно застосовують сучасні технології у виробництві, виготовленні, придбанні, зберіганні, транспортуванні, пересиланні та збуті заборонених речовин. У сучасних умовах злочинні угруповання постійно адаптують свою діяльність до нових викликів і можливостей, удосконалюючи методи протиправної діяльності. Це істотно ускладнює процеси виявлення та документування таких злочинів, запобігання їм, а також вимагає негайного розроблення й впровадження інноваційних підходів для ефективної боротьби з такими правопорушеннями. На сьогодні система протидії організованим наркозлочинності в Україні залишається недостатньо ефективною через проблеми законодавчого регулювання, низьку координацію між правоохоронними органами, корупцію та обмежені ресурси. В умовах стрімкого розвитку злочинних схем і новітніх технологій, таких як використання інтернету та криптовалют для незаконного обігу наркотиків, зростає потреба в удосконаленні діючих законодавчих норм, оперативних заходів правоохоронців і профілактичних механізмів.

Актуальність досліджуваної теми обумовлена як зростаючою загрозою організованої злочинності у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та їх прекурсорів, так і необхідністю розробки інноваційних методів і стратегій для ефективного запобігання таким злочинам.

Усе це і визначило необхідність проведення актуального для науки та практики кримінального права дослідження Будіка І. М. не викликає сумнівів як у науковому, теоретичному, так і практичному аспектах.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача. Вивчення дисертації та наукових публікацій автора засвідчують логічність структури дослідження, що надало можливість дисертанту визначити мету, об'єкт, предмет і завдання роботи та всебічно й повно проаналізувати задекларовану тему.

У роботі використано сукупність загальнонаукових, міждисциплінарних і спеціально-наукових методів пізнання, які дали змогу висвітлити й вирішити

низку теоретичних та практичних питань теми дослідження.

Дисертант проаналізував значну кількість джерел (231 найменувань), ґрунтовно вивчив роботи інших науковців, що надало можливість вирішити наукову задачу, сформулювати пропозиції та рекомендації з удосконалення системи запобігання таким злочинам та покращення кримінально-правових інструментів протидії організованому наркобізнесу в Україні з метою підвищення ефективності запобігання злочинам цієї категорії у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, що вчиняють злочинні організації.

Слід відзначити, що наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, зроблені на основі досліджень наукових праць представників кримінального права та кримінології, вивчення та порівняння положень національного та міжнародного законодавства, опрацювання значного обсягу емпіричних матеріалів. Слід відмітити, що дослідження вітчизняних учених мають фундаментально-прикладний характер і є основою для подальших наукових пошуків. Водночас кримінологічні підходи до запобігання кримінальним правопорушенням, які скоюються організованими групами та злочинними організаціями у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, у сучасних умовах державної безпекової політики, воєнного стану, реформування органів сектора безпеки та реорганізації підрозділів Національної поліції України, що здійснюють боротьбу з незаконним обігом наркотиків, набули особливої актуальності й потребують окремого всебічного аналізу.

Результати наукового дослідження викладено у дванадцяти наукових публікаціях, серед яких п'ять статей – у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, і сім – у збірниках матеріалів конференцій та круглого столу.

Отже, дисертація Будіка І. М. «Запобігання злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, що вчиняють злочинні організації» виконана на належному науково-

теоретичному та практичному рівнях.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. Дисертаційне дослідження Будіка І. М. стало одним із перших у вітчизняній кримінально-правовій науці комплексним монографічним дослідженням, у якому з урахуванням передового європейського й вітчизняного досвіду запропоновано вирішення актуального наукового завдання щодо запобігання злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, що вчиняють злочинні організації.

До числа найвагоміших результатів дослідження можна, зокрема, віднести наступні положення, які самостійно сформульовані автором.

Зокрема, уперше встановлено основні тенденції, які характеризують сучасний організований наркобізнес: 1) використання цифрових технологій (даркнету, соціальних мереж, криптовалюти тощо); 2) високий рівень організованості та масштабування злочинної діяльності; 3) соціальна інфільтрація та корупція; 4) адаптація до нових умов; 5) зростання обсягів внутрішнього виробництва синтетичних наркотиків; 6) очікується зростання попиту на наркотики серед військовослужбовців, що є новим викликом для правоохоронних органів;

з'ясовано стан учинення злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, що вчиняють злочинні організації, упродовж 2020–2024 рр., який характеризувався такими ознаками: 1) ці делікти займали значну частку серед усіх злочинів, учинених в організованих формах співучасті (близько 29,5 %); 2) спостерігається значне збільшення як кількості злочинів, учинених організованими групами та злочинними організаціями загалом (з 2020-го до 2024 року збільшилася в 2,2 раза), так і вчинених ними деліктів у сфері наркообігу (з 2020-го до 2024 року збільшилася в 1,8 раза); 3) частка злочинних організацій у сфері наркоторгівлі збільшилася з 12 % 2020 року до 21,5 % 2024 року; 4) частка

злочинів, учинених організованими групами, навпаки, поступово зменшується (з 88 % 2020 року до 78,5 % 2024 року); 5) абсолютна кількість як злочинів, учинених організованими групами, так і злочинів, учинених злочинними організаціями, збільшується; 6) 2025 року й наступних роках очікується подальше зростання рівня як організованої злочинності загалом, так і у сфері наркообігу зокрема;

доведено, що звітність щодо боротьби з організованими злочинними об'єднаннями у сфері незаконного обігу наркотиків (форма № 1-ОЗ (місячна), затверджена наказом Генерального прокурора від 30 червня 2020 року № 299) не враховує найпоширеніші злочини, передбачені ст. 307 КК України, що суттєво спотворює реальну картину організованої наркозлочинності, а тому запропоновано оновлення підходів до формування звітності, що забезпечить об'єктивний облік наркозлочинів, підвищить аналітичний потенціал правоохоронних органів і сприятиме ефективнішій боротьбі з організованими злочинними об'єднаннями в цій сфері.

Крім зазначеного, у роботі містяться інші положення, висновки та рекомендації, які в сукупності забезпечують цілісність наукової новизни здійсненого дослідження.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Обґрунтованість отриманих результатів дослідження, сформульованих положень і висновків дисертаційної роботи Будіка І. М. не викликають суттєвих зауважень. Висновки в дисертації сформовано відповідно до отриманих результатів, вони мають вагому аргументацію, свідченням чого є використана методологія дослідження, яка ґрунтується на сукупності загальнонаукових, міждисциплінарних і спеціально-наукових методів пізнання.

Обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, також забезпечена емпіричними даними, які охоплюють результати власного досвіду роботи дисертанта у

підрозділах МВС України та Національної поліції України.

Отже, результати дисертаційного дослідження Будіка І. М., які винесено на захист, є достатньо аргументованими, обґрунтованими, логічними та переконливими, мають високий ступінь наукової новизни та практичне значення.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методології наукової діяльності. Наукові результати й положення, що винесені на захист, отримано завдяки використанню різноманітних наукових методів, а саме: порівняльно-правового, системно-структурного, діалектичного методів, формально-логічного, статистичного та інших, а також результатів емпіричної бази даного дослідження.

Постановка завдань, визначення мети, об'єкта та предмета дослідження є чіткими, зрозумілими й такими, що цілком відповідають загальним вимогам. Завдання наукового пошуку виконано, мети роботи досягнуто.

Отже, поставлені наукові завдання виконано на високому методологічному рівні, а дисертант опанував необхідні компетенції для рівня доктора філософії.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження. Сформульовані та аргументовані в дисертації теоретичні положення, висновки, пропозиції та рекомендації впроваджено та використовуються (що підтверджено відповідними актами) у практичній діяльності Департаменту боротьби з наркозлочинністю Національної поліції України; в освітньому процесі закладів вищої освіти, зокрема, при викладанні кримінології та кримінального права під час підготовки навчальних і методичних посібників, підручників, курсів лекцій тощо.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Дисертація Ігоря Миколайовича Будіка виконана українською мовою та має чітку структуру, що відповідає вимогам МОН України та Порядку присудження ступеня доктора філософії. Дисертація містить анотацію, список публікацій, зміст, перелік умовних позначень, вступ, три розділи, які охоплюють вісім

підрозділів, висновки, список використаних джерел і додатки. Загальний обсяг дисертаційного дослідження – 274 сторінки, з яких обсяг основного тексту – 214 сторінок.

Анотація в стислій формі відображає основні тези дослідження, викладена українською та англійською мовами, доповнена переліком публікацій здобувача, у яких висвітлено основні результати дослідження.

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження, схарактеризовано ступінь наукової розробленості, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначено мету дослідження, окреслено поставлені завдання наукового пошуку, сформульовано об'єкт і предмет дослідження, описано використані методи пізнання, емпіричну базу, аргументовано наукову новизну отриманих результатів, зазначено про особистий внесок здобувача й інформацію щодо апробації матеріалів дисертації.

У розділі 1 « Теоретико-методологічні та правові засади дослідження проблем запобігання злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, що вчиняють злочинні організації» здійснено аналіз теоретико-методологічних засад та стану наукових досліджень проблем запобігання злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, що вчиняють злочинні організації.

Підкреслюється, що не зважаючи на численні наукові дослідження, у яких розкриваються різноманітні аспекти боротьби з незаконним обігом наркотиків, на сьогодні залишається малодослідженою проблематика запобігання злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, що вчиняють злочинні організації.

На основі аналізу вироків, винесених у період з 2008 по 2022 роки, дисертантом виявлено значну частку злочинів, вчинених злочинними організаціями у сфері обігу наркотичних речовин, психотропів, їх аналогів і прекурсорів – приблизно 40%. Ця статистика свідчить про те, що подібні правопорушення займають важливе місце в спеціалізації сучасних злочинних

угруповань, які діють на території України. Однак наведені результати не можна вважати беззаперечним доказом того, що більшість таких організацій в Україні спеціалізуються саме на злочинах у наркосфері. Це пов'язано як із труднощами в повному обліку відповідних вироків за зазначений період, так і з діяльністю спеціалізованих підрозділів правоохоронних органів, що займаються протидією організованій злочинності та боротьбою з незаконним обігом наркотиків.

За підсумком аналізу розподілу функцій та ролей у досліджуваних злочинних організаціях засвідчує, що окремі повноваження організаторів можуть здійснювати окремі виконавці й, навпаки, те, що здійснюють у злочинній організації рядові учасники, можуть робити також організатори. Водночас організатори передусім створюють злочинну організацію та забезпечують керівництво нею шляхом встановлення певних правил поведінки, розподілу функцій та ролей, контролю за діяльністю учасників, координації їхніх дій тощо. Керівництво такою організацією здебільшого здійснює декілька осіб. Одна особа може виконувати функції головного організатора, а інші – співорганізаторів, зокрема керівників структурних частин. У частині випадків осіб, які не брали участь у створенні об'єднання, призначає один з його керівників, зокрема керівники структурних частин.

У розділі 2 «Кримінологічна характеристика злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, що вчиняють злочинні організації».

Дисертант підкреслює, що в Україні на злочини, учинені організованими групами та злочинними організаціями у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів упродовж 2020–2024 років (на основі відомостей щодо закінчених проваджень), припадає значна частка серед усіх деліктів, учинених в організованих формах співучасті (близько 29,5%). У цей період спостерігається значне збільшення як кількості злочинів, учинених організованими групами та злочинними організаціями загалом (з 2020-го до 2024 року – у 2,2 раза), так і вчинених ними деліктів у сфері

наркообігу (з 2020-го до 2024 року – у 1,8 раза). Частка злочинних організацій у сфері наркоторгівлі зросла з 12 % 2020 року до 21,5 % 2024 року. Таке підвищення рівня організованості злочинних структур може засвідчує їх консолідацію, посилення координації та впливу. Частка злочинів, учинених організованими групами, навпаки, поступово зменшується (з 88 % 2020 року до 78,5 % 2024 року). Водночас абсолютна кількість як злочинів, учинених організованими групами, так і злочинів, учинених злочинними організаціями, збільшується. 2025 року й у наступних роках очікується подальше зростання рівня як організованої злочинності загалом, так і у сфері наркообігу зокрема.

Упродовж 2022–2024 років злочинні організації у сфері наркообігу спеціалізувалися на виготовленні, збуті й контрабанді широкого спектру наркотичних засобів і психотропних речовин. Серед найпоширеніших речовин – амфетамін, метамфетамін, PVP, метадон, канабіс, а також препарати, що містять бупренорфін. Загрозу становило функціонування підпільних нарколабораторій та контрабандне постачання наркотиків, таких як кокаїн, героїн і МДМА.

Дисертант акцентує увагу на тому, що сучасний організований наркобізнес динамічно змінюється, підлаштовуючись під новітні технології, ринкові умови та заходи правоохоронців. Його характерними рисами є такі тенденції: використання цифрових інструментів, зокрема даркнету, соціальних мереж і криптовалют; високий рівень організації та масштабування злочинної діяльності; проникнення в соціальні структури й поширення корупції; гнучкість у пристосуванні до змін; зростання обсягів внутрішнього виробництва синтетичних наркотиків. Також очікується посилення попиту на наркотичні речовини серед військовослужбовців, що становить новий виклик для правоохоронних органів.

Дисертант встановив, що сучасні злочинні угруповання, що займаються обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, характеризуються такими кримінологічними особливостями: «спеціалізацією» на певних видах деліктів у зазначеній сфері, плануванням

діяльності, чітко визначеними правилами поведінки, використанням сучасних засобів комунікації, платіжних систем, електронних гаманців, створенням інтернет-магазинів – наркокрамниць, конспірацією злочинної діяльності, корупційними зв'язками.

Дисертант стверджує, що злочини, що вчиняють учасники злочинних організацій у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, детермінуються комплексом численних факторів, зокрема: соціально-економічними, морально-психологічними, медичними, суспільно-політичними, організаційно-управлінськими, правовими. Та зазначає, що особливість детермінант досліджуваних злочинів полягає у тому, що вони охоплюють як детермінанти наркозлочинів, так й організованої, транснаціональної та кіберзлочинності.

У Розділі 3 *«Заходи запобігання злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, що вчиняють злочинні організації»* підкреслюється, що протидія організованій злочинності в області обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів вимагає цілісного й системного підходу. Це включає удосконалення законодавства, впровадження сучасних технологій, розширення міжнародного співробітництва та професійну підготовку кадрів. Ефективне впровадження цих заходів суттєво знизить рівень організованої наркозлочинності в Україні та покращить результативність державної антинаркотичної політики.

Обґрунтована пропозиція, що кримінально-правову норму, передбачену ч. 4 ст. 307 КК України, викладено так, що незрозуміло, які її умови є обов'язковими, а які – факультативними, через використання сполучників «і» та «або».

Добровільна здача наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів і вказівка на джерело їх придбання є різновидом сприяння розкриттю кримінальних правопорушень, пов'язаних з їх незаконним обігом. Отже, у цій нормі слід уточнити, що йдеться про інше сприяння, крім добровільної здачі

заборонених предметів та вказівки на їх джерело. Тому в ч. 4 ст. 307 КК України після сполучника «або» слід додати словосполучення «в інший спосіб».

Зазначена заохочувальна кримінально-правова норма може бути застосована як до особи, у розпорядженні якої знаходяться наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги і вона знає джерело їх придбання, так і до інших осіб, у діях яких вбачається відповідне сприяння розкриттю кримінальних правопорушень. Та пропонує підстави спеціального виду звільнення від кримінальної відповідальності слід викласти в такій редакції:

«Особа, яка добровільно здала наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги, вказала джерело їх придбання та/або в інший спосіб активно сприяла виявленню та/або розслідуванню кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, звільняється від кримінальної відповідальності за незаконне їх виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання (частина друга цієї статті, частина перша статті 309 цього Кодексу)». Зазначений вид звільнення від кримінальної відповідальності, у такій формі за наявності відповідних змін щодо пропозиції, пов'язаної з незаконним виробництвом, виготовленням, придбанням, зберіганням, перевезенням, пересиланням чи збутом наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, може бути поширений і на окремих осіб, які висловлювали такі пропозиції. У інших ситуаціях слід користуватися механізмом угод про визнання винуватості.

Слід максимально застосовувати кримінально-правові чи кримінальні процесуальні норми, що заохочують до співпраці з правоохоронцями у виявленні та розслідуванні таких деліктів, до рядових учасників організованих злочинних об'єднань і, навпаки, вживати найсуворіших заходів кримінально-правового характеру до організаторів та найбільш активних учасників.

Визначається необхідність максимального використання кримінально-правових та процесуальних механізмів, які стимулюють співпрацю з

правоохоронними органами у викритті та розслідуванні подібних правопорушень, стосовно звичайних учасників організованих злочинних угруповань. У той же час, необхідно застосовувати найсуворіші кримінально-правові заходи до організаторів та найбільш активних членів цих об'єднань.

Дисертант стверджує, що використання досвіду міжнародних спецоперацій у боротьбі з наркоторгівлею. Досвід успішних міжнародних операцій, таких як демонтаж зашифрованого сервісу EncroChat та ліквідація «Суперкартелю» в Європі, доводить ефективність координації правоохоронних структур різних країн. Україна може використати цей досвід для розроблення власних програм боротьби з організованими злочинними об'єднаннями, залучаючи міжнародних партнерів і використовуючи сучасні технології для ідентифікації злочинців.

За результатами проведеного дослідження І. М. Будіком розроблено зміни та доповнення до ст. 307 КК України. У контексті вдосконалення кваліфікуючих та особливо кваліфікуючих ознак злочину, передбаченого ст. 307 КК України, необхідно: 1) схвалити пропозицію щодо вилучення з ч. 2 цієї статті слова «передача», оскільки термін «збут» охоплює передачу; 2) кваліфікуючою ознакою цього делікту слід визнати не лише збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів у місцях, що призначені для проведення навчальних, спортивних і культурних заходів, і в інших місцях масового перебування громадян, або збут цих речовин у місця позбавлення волі, а також вчинення інших кримінально протиправних діянь, зазначених у ч. 1 цієї статті, у таких місцях; 3) визнати необґрунтованою пропозицію вчених доповнити цю статтю особливо кваліфікуючою ознакою «вчинення злочину злочинною організацією».

Виявлено недоліки кримінально-правової норми, передбаченої ч. 4 ст. 307 КК України, і запропоновано їх усунення шляхом викладення підстави спеціального виду звільнення від кримінальної відповідальності в такій редакції:

«Особа, яка добровільно здала наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги, вказала джерело їх придбання та/або в інший спосіб активно сприяла виявленню та/або розслідуванню кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, звільняється від кримінальної відповідальності за незаконне їх виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання (частина друга цієї статті, частина перша статті 309 цього Кодексу)».

Після кожного розділу та всієї дисертації в цілому представлені висновки, які повністю розкривають сутність розглянутих питань. Висновки узгоджуються з отриманими результатами, добре аргументовані та відзначаються високою надійністю..

Зазначене дає підстави стверджувати, що дисертація Ігоря Миколайовича Будіка відповідає встановленим вимогам і є завершеною науковою працею, результати якої виконують актуальне наукове завдання – розроблення теоретичних положень і практичних рекомендацій з удосконалення системи запобігання злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, що вчиняють злочинні організації.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації на практиці. Отримані результати дисертаційного дослідження Будіка І. М. «Запобігання злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, що вчиняють злочинні організації» може бути рекомендовано для використання в освітньому процесі закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, у науково-дослідних розробках наукових установ, під час підготовки наукових публікацій та монографій, планування досліджень за цим напрямом.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Загалом позитивно оцінюючи наукову роботу, необхідно спрямувати увагу на деякі дискусійні питання та пропозиції, які потребують, на нашу думку, додаткової аргументації або пояснень під час захисту:

1. У вступі дисертаційного дослідження, рубриці Емпірична база дослідження (ст. 18-19), автор не представив проведеного анкетування та/або опитування слідчих, працівників карного розшуку, працівників Департаменту боротьби з наркозлочинністю Національної поліції України з різних областей. На мою думку робота лише б виграла, це підсилило б її аргументацію, дослідження було б більш обґрунтоване та підкріплене результатами вище запропонованого соціологічного дослідження.

2. У роботі присутні технічні неточності. У додатку Б (стор. 259) дисертант представив Аналітичну довідку за результатами вивчення 47 вироків, винесених упродовж 2008–2022 років у Дніпропетровській, Донецькій, Київській, Кіровоградській, Львівській, Одеській, Полтавській, Рівненській, Тернопільській, Херсонській, Черкаській областях та м. Києві щодо учасників злочинних організацій, які вчиняли злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів. В той же час у вступі, рубриці Емпірична база дослідження (стор. 18-19), автор зазначив, що було опрацьовано понад 60 вироків, з даного питання, винесених упродовж того ж періоду і в тих же областях..

3. У висновках (стор. 227). дисертант пропонує для організаторів організованих злочинних об'єднань передбачити можливість довічного позбавлення волі, заборонивши звільнення їх від відбування покарання з випробуванням. На виконання Рішень Європейського суду з прав людини «Петухов №2 проти України» були введені законодавчі зміни, які дозволяють засудженим до довічного позбавлення волі вийти на волю, прописана спеціальна процедура. Людина не повинна не мати надії бо це, вважається, занадто жорстоким і неприпустимим в демократичній країні. Довічне позбавлення волі призначають в крайніх випадках при наявності особливо обтяжуючих обставин. Так, це особливо тяжкий злочин, але в законодавстві України, за нього, передбачена відповідальність від 10 років плюс до довічного. В представленій пропозиції дисертанта санкція не є пропорційною до тяжкості вчинення злочину.

4. У Вступі, рубриці вперше (стор. 19) представлена пропозиція дисертанта щодо необхідності виокремлення підстав кримінальної відповідальності за пропозицію незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів шляхом: доповнення ст. 307 КК України підставами кримінальної відповідальності за таку пропозицію або виокремлення таких підстав в окремій статті – наприклад, у ст. 307-1 КК України. На нашу думку така пропозиція не є доцільною з точки зору беззупинного доповнення та перевантаження Кримінального кодексу України додатковими нормами. Законодавством і так передбачена вища та нижча межа покарання, а судом досліджувати докази та факти, а потім приймати відповідні рішення.

Ці зауваження і побажання загалом не позначаються на позитивній оцінці дисертації та спрямовані на поглиблення наукової дискусії під час прилюдного захисту.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Під час вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій автора фактів порушення академічної доброчесності не виявлено. Дисертація Будіка І. М. є самостійно виконаним науковим дослідженням.

Висновок про відповідність дисертації поставленим вимогам. Дисертація Будіка Ігоря Миколайовича «Запобігання злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, що вчиняють злочинні організації», представлена на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням, у якому отримано науково обґрунтовані результати, що вирізняються новизною у представленні системи загальносоціальних і спеціально-кримінологічних заходів запобігання таким злочинам, встановленні та класифікації детермінантів діяльності злочинних організацій у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів та вироблення пропозиції з удосконалення кримінально-правових інструментів протидії

організованому наркобізнесу в Україні з метою підвищення ефективності запобігання злочинам цієї категорії.

Робота за своїм змістом відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам, встановленим у Порядку підготовки здобувачів вищої освіти (наукових установах), затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 року № 261 (із змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), наказу МОН України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 12 липня 2019 року) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор – Будік Ігор Миколайович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

**провідний науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії з проблем
протидії злочинності
навчально-наукового інституту
поліцейської діяльності
Національної академії внутрішніх справ
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник**

Оксана БРИСКОВСЬКА

